

Мирјана М. Секулић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију
Катедра за хиспанистику

ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ ПУТОПИСА У ФУНКЦИЈИ ОТКРИВАЊА ДРУГОГ

Полазећи од имаголошке претпоставке да нема непосредног погледа на страну стварност, у раду се преиспитују интертекстуалне вредности путописног текста. Преиспитује се однос претходних текстова о другом народу и земљи и непосредног искуства путника, као и њихов утицај на конструисање нове слике Другог. Разматрају се мотиви уношења интертекстуалних елемената и њихова улога у откривању идеологије путописца, будући да се, према имаголошким постулатима, у једном историјском тренутку и у једној одређеној култури не може писати било шта о Другом. Истиче се значај слика које су се временом претвориле у стереотипе, а које имаголози критички тумаче узимајући у обзир када и у ком контексту су се формирали, као и када и како је дошло до њиховог преображаја или замене новим сликама исте стварности. Студије интертекстуалности онда доприносе откривању значаја путописа за конструкцију алтеритета.

Кључне речи: интертекстуалност, путопис, имагологија, слика, Други.

Имагологија се бави проучавањем слика једног народа у књижевности другог с основним полазиштем да свака слика представља неко тумачење и конструкцију стварности. Стога слику Другог имагологија такође проучава као интертекстуалну конструкцију. Полази се од претпоставке да нема непосредног погледа на страну стварност и да слика није копија реалног, већ да је све посредовано нечим што је раније речено или написано: текстовима књижевности, политичким, идеолошким, историјским и другим.

Шпански компаратиста Клаудио Гиљен (1994: 118) сматра да је за уобличавање представе другог народа у књижевности потребно кренути од три елемента у међусобном односу: текст, слика и искуство (*escritura, imagen y experiencia*). Између претходних слика, а отуд често и предубеђења, и чина писања, налази се оно што је сам писац пропутовао, видео и доживео. Из таквог размишљања намећу се питања да ли је писац познавао слике те земље унапред, да ли су га таква предзнања усмеравала на путовању, да ли је покушавао да их превазиђе?... Да ли је написана реч ранија од виђеног и зар онда искуство не зависи радикал-

1 mirjanamsekulic@gmail.com

но од писања, а ново писање од постојећих националних слика? Ако су једна нација, област или град већ били тема књижевних дела, да ли је могуће да их писац посматра и открије по први пут? Зар онда не испада да нас књижевност, али и други транслитерарни или трансвербални текстови, спречавају да видимо свет? Између слике, текста и искуства успоставља се сложени однос који треба пажљиво тумачити, јер врло често директно искуство може да се нађе на последњем месту у формирању представе Другог. Стога се имагологија бави проучавањем слике Другог подједнако као интертекстуалне конструкције и одраза стварности коју приказује.

Интертекстуалност настала услед тежњи да се превазиђе унутрашњи приступ у проучавању књижевности, везује се за семиотичко схватање Јулије Кристеве да су књижевни текстови пре свега системи знакова културе и да настају из непрекидног комуницирања, те у њима остају мање или више видљиви трагови дијалога с другим текстовима у односу на које их треба проучавати. Основне претпоставке су да дело није јединствено и непоновљиво и да представља реакцију на неки други писани или усмени, фикционални или нефикционални текст, као и да претпоставља дијалог са савременим и мисаоним структурама које припадају прошлости. Аутор води дијалог с вредностима и представама свог контекста и оним што је у њему присутно као колективно несвесно (Константиновић 2002: 9-10), па и то треба посматрати у оквирима интертекстуалности, а што се у имаголошким интердисциплинарним проучавањима, која се не задржавају само на књижевним студијама, посебно истиче.

У путописима су честа уношења транслитерарних текстова као што су документарни текстови, новински чланци, стручни текстови, итд. или трансвербалних текстова какве обликују подручје човековог веровања (мит, религија, идеологија, са својим системима симбола), стварања (системи знакова других уметности), живота у заједници и деловања у друштву (форме понашања, одевања, устаљене институције, итд.). Сви ови системи се у књижевни текст уносе кроз нарацију или опис (Константиновић 2002: 16). Интертекстуалним приступом се онда може посматрати готово све што се сматра елементом у грађењу књижевног дела.

ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ И РЕЦЕПЦИЈА

Постструктуралистичке теорије текст посматрају као субјективан одабир и организовање елемената из прочитаних текстова, тј. као резултат субјективног читања. Начин на који аутор маркира оно што је изабрао из других текстова открива начин на који аутор ствара смисао. На овим основама Константиновић (2002: 21-22) поставља питање битно за интертекстуална проучавања: на који начин и у којој мери се

може утврдити да ли је писац био свестан да се из оваквог читања у његов текст укључују неки други текстови? Према Ролану Барту (1968) сваки текст представља интертекст, јер други текстови су присутни у њему на различитим нивоима и у различитим формама чије порекло није увек препознатљиво. Интертекст се не може свести на утицаје и изворе, већ се ради о анонимним формулама, несвесним цитатима без наводника, према Барту.

Из размишљања о интертекстуалности су произашла и проучавања писца као интертекстуалног читаоца. Интертекстуалним релацијама код писца као читаоца бавила се Сузана Холтхис, која сматра да у процесу читања долазе до изражаја извесна предзнања и постојеће навике тумачења, али и начин на који је читалац актуализовао неки одређени текст из свог контекста. Док пише свој текст, писац као читалац интертекстуализује своје дело (Константиновић 2002: 22) и присуство туђих текстова у његовом тексту јавља се у виду реминисценција, подстицаја, подударности и филијација. Међутим, не само што путописац уноси своје читалачко искуство у текст путописа већ разумевање тог текста зависи даље од читаоца, од ког се захтева да буде активан и препозна присутност трагова туђих текстова. Интертекстуалност се онда, према Рифатеру (1979), јасно може повезати с теоријом рецепције.

Један од услова да се интертекстуалне везе развију у потпуности налази се у културном наслеђу читалачке публике. Компетенције читаоца су од примарног значаја за интерпретацију текста, јер он у процесу читања треба да актуализује оно што текст одражава. Читалац осим тога поседује идеје о томе шта очекује да пронађе у тексту, а оне зависе од културног и друштвеног контекста у коме се налази. Тај хоризонт очекивања представља мерило за оно што је нека средина у одређеном моменту у стању да прихвати из разних текстова који су у некој мери уткани у путописни текст. О том хоризонту који одређује шта може бити прихваћено у некој средини води рачуна сам путописац, те не уноси реминисценције и алузије које нису познате или радо прихваћене у средини којој је текст намењен. Аутор се брине о читалачкој публици за коју је текст писан и треба да познаје које ће алузије активирати читалачка предзнања и предубеђења и подстаћи нове слике и представе, сугерисати нове конотације. Да би их читаоци препознали, они и аутор треба да деле добар део предзнања, а тај заједнички културни, друштвени, историјски, економски и политички пртљак произилази из средине у којој су се они формирали и који утиче на њихово посматрање света. Та претходна знања, укључена унутар једне културе и одређена специфичним културним оквиром (кодекси, језик, стереотипи, итд.) могу да олакшају или отежају продуктивно читање једног текста (Виљалобос Алписар 2003: 140). Интертекстуалност стиче посебан значај у виду полемике и преиспитивања различитих ставова који су временом добили статус културних стереотипа.

ХЕТЕРОГЕНОСТ ПУТОПИСНОГ ДИСКУРСА

Путопис почетком 20. века постаје један флексибилан жанр који може у себе да укључи различите жанрове и дискурсе, па се често у њему могу препознати исечци из политичких, социолошких, географских, историјских и других, а не само књижевних текстова. Једна од одлика путописа је асоцијативно повезивање података из најразличитијих области: историје, антропологије, географије, књижевности, итд. који се укрштају и стапају приликом уобличавања слике стварности. Путопис зато има велики потенцијал као место интеракције различитих перспектива и дисциплина. Управо из разлога што су блиски другим жанровима на које се ослањају и које скривају у себи, путописни текстови су погодни за изучавање компаратистичким инструментима, који омогућавају кретање преко граница и интердисциплинарне перспективе (Нусера 2002: 244). Хетерогеност дискурса путописа може се посматрати као део интертекстуалне праксе, будући да се ти различити дискурси укрштају, преламају, преплићу и у међусобном су дијалогу унутар текста, али су и у дијалогу с другим текстовима од којих воде порекло.

Дефиниције путописа обично истичу да се ради о мешовитој књижевној врсти (Живковић 2001: 145), књижевнонаучној (Солар 2005: 225), документарно-уметничкој врсти, на размеђу књижевности и историје (Деретић 1997: 130). Путопис је нефикционална проза, облик књижевности у којој је своје место пронашао фактицитет или документарност, а што је једна од две основне компоненте историје (Деретић 1997: 301). Тај фактицитет се огледа првенствено у избору теме, предмета говора из стварног живота или из неке научне области, док је обрада теме уметничко-књижевна (Живковић 2001: 145). Стога се истиче да је основни карактер путописа информативни, да је садржина битнија од форме, а што наводи на питање о начину организовања садржине и односу аутора према њој. Иако је референцијалност одлучујућа одлика путописа, треба имати у виду да референцијални чин претпоставља и одређену модификацију, па и деформацију објекта, што открива угао посматрања (Милошевић 1990: 60-64).

Према наводима Цветана Тодорова (2010: 92), свака перцепција је унапред конструкција, а разлог није непостојање објективног света већ чињеница да ради идентификовања предмета и догађаја који нам се указују „пред очима“ неизбежан је избор њихових својстава у зависности од унапред утврђених схема. У те схеме неизбежно улазе сви елементи путничког или путопишчевог културног пртљага.

Путописи су, дакле, сачињени и од стварног искуства путописца и од поновног писања ранијих путописа. Путопис спаја „видео сам“ са „читао сам“ на веома сложен начин тако да је понекад читаоцу тешко да раздвоји директно искуство путописца од одраза читања других текстова, било из разлога што су ти ранији текстови узети као практични водич за новог путника, било зато што његово сећање не може да избри-

ше трагове које су на њега оставили текстови које је прочитао пре него што је започео писање сопственог. Ромеро Тобар (2005: 132-135) отуд закључује да интертекстуалност и поновно писање представљају правилно путописа као жанра.

Цитирање других дела показује како су се путописци интегрисали у одређену књижевну или идеолошку традицију, јер користе раније путописе с описима истих посећених места по слободном избору. У том смислу, путописац цитира одређени фрагмент неког ранијег дела да потврди или оповргне своје тврдње. Једном од споменутих модификација објективне стварности у путописној представи сматра се путопишчево свесно или несвесно пројектовање личне визије света на опис друге земље и народа и тај његов став се може открити и тумачењем употребе интертекстуалних веза с другим текстовима и ауторима, будући да свесни или несвесни избори уноса туђих текстова откривају пуно о његовом сопственом ставу о Другом.

Интертекстуалност доноси објашњење везе путописа не само с објективном стварношћу као предметом путописа већ и са фикцијом. Под њом се најчешће подразумевају легенде или анегдоте, које служе за илустрацију карактера посећеног народа или ради коментарисања у вези с одређеним појединцем, или ради описа неке згоде повезане с путовањем... Ови уметци чине текст пријатнијим за читање и истовремено пружају разне врсте информација (Арбиљага 2005: 79).

Употреба других текстова приликом писања путописа се не ограничава само на књижевне цитате из других путописа, већ укључује и историјска и географска дела, историје уметности, дела о књижевности и друштву земље која се посећује. На овај начин путописац обогаћује информације које пружа читаоцу. Такође путописци често цитирају неко дело које нема везе са посећеним местом, али може да послужи да илуструје неки елемент тог места. Интертекстуалност је, сматра Арбиљага (2005: 92-93), одлика путописа која се с протоком векова појачава.

Тумачење Фокеме (2004: 7) о двострукој референцијалности, на друштвену стварност и на претходне или друге текстове, што доводи до његове амбивалентности и двосмислености, може се потпуно применити на путописе, у којима је од велике важности разлучити ова два нивоа у конструкцији слике Другог. Упркос референцијалности путописа, истовремено с потврдом да отворено одражава стварност, путопис користи разна медијацијска средства из културног пртљага аутора у њеним описима. Ове две тенденције се упркос опозицији међусобно не потиру већ допуњују у путописном тексту. Каткад интертекстуални аспект превладава над референцијалним, док му најчешће служи као потпора, допуна, коментар итд. Онда када референцијално уступа место интертекстуалном, не пружају се нови увиди у описану путописну стварност те „виђено” постаје пуко понављање ранијих слика из путописне традиције. Путопис онда изневерава своју улогу сведочанства јер не представља актуелни простор с којим се суочава путник. Овакви

моменти у тексту отварају питање да ли је путопис као опис неког путовања производ истог или је заправо њему претходио, јер врло често је путник налазио разлог или подстицај да путује у неку земљу након читања о њој.

Пошто је за путописце у 20. веку мало тога у потпуности ново и није већ раније описано, путописци се увек ослањају или бар познају литературу о земљи у коју путују, па им се намеће избор између потврђивања већ постојеће представе Другог из прочитане литературе или пружања нових виђења истих. Отуд, путописац лако прелази из жанра путописа у есејистички, чија је одлика поновно вредновање или поновно тумачење нечега о чему је већ говорено или писано. Путописац чији се текстови одликују интертекстуалношћу или понавља оно што је већ написано или уноси нову перспективу, те даје нову визију једне посећене земље, показује нове и мање описане аспекте исте, па открива недостатке ранијих списа о њој. Цитати, алузије и реминисценције које се уносе у текст, дакле, немају увек улогу да покажу и потврде туђу тачку гледишта, већ и да расправљају о њој. Путописац може користити туђе цитате да би их оповргао својим искуством. Аутор путописа може и да супротстави своја предубеђења заснована на ранијим сликама и саму стварност па да путописни текст буде расправа о традицији представљања неког места, земље и народа у литератури и савременог погледа на исте.

Имајући у виду да сви путописи имају као референце низ ранијих текстова о посећеним местима, степен оригиналности путописног текста се заснива на анализи степена интертекстуалности, тј. у новинама које пружа дело (лично искуство, описи) и у начину на који је аутор сјединио низ текстова да би уобличио своје путописно дело.

Мотиви путописца да у своје текстове унесе информације прочитане у туристичким водичима, пренесе речи самих водича и сапутника на путовањима или се присети прочитане литературе, могу бити најразличитији. Основни разлог је давање ослоња и утемељености ономе што он пише из настојања да постигне већи степен убедљивости података. Интертекстуалност омогућава путописцу да увери читаоца да оно што пише није само његово мишљење или визија, па стога интертекстуалним референцама надомешћује објективност текста.

Будући да представља непознати простор својим читаоцима, путописац се најчешће окреће познатим књижевним делима како би његов дискурс о страној стварности био препознатљив и уверљив. Стога подсећа на чувене цитате или ставове ранијих аутора, јер књижевни текст позива читаоца да уђу у „други” свет и притом може да појача слике већ присутне на латентни начин у читаочевој свести или да створи нове. Зато се догађа да путописац и мења перципирану стварност да би је прилагодио идејама које читаоци унапред имају или могу да приме или које он сам има (Ортас Дуран 2005: 87).

Путописац има у виду хоризонт очекивања својих читалаца и у складу с њим он прави избор међу текстовима и цитатима које ће укљу-

чити у своје дело. Књижевни ауторитети које цитира сваки аутор у вези са посећеном земљом биће од великог значаја у тренутку одређивања његових претпоставки и предубеђења, тј. предрасуда које има пре поласка на пут. Ово је важна одлика путописа, јер веома често се ради о идејама које временом попримају одлике стереотипа и клишеа којима се најчешће окрећу нови путници.

Лопес Естрада (2003: 13) сматра да путници не стичу сазнања о политици из књига, већ из разговора с различитим људима на власти. Слободно можемо додати да путник исто тако од својих сапутника, водича и људи које сусреће на путовању сазнаје највећи број информација о култури, свакодневици, навикама и обичајима страног народа.

Путописи често укључују податке о језику одређеног места или земље. Међу страним терминима и синтагмама које аутор укључује у свој текст најчешће су формуле поздрава, пословице, изрази из колоквијалног и свакодневног говора. Такође су уобичајени и цитати израза које је неко упутио аутору приликом посете и боравка у неком месту. Све то отвара поље за металингвистичка промишљања о фонетици, семантици или тешкоћама да се тај страни језик савлада. Треба имати у виду да укључивање ових елемената најчешће није систематско у путопису већ се ради о изолованим случајевима лексичких уметака који се укључују у ток дискурса замењујући неку реч на матерњем језику. Такво уметање често доприноси оживљавању текста, чини га разноврснијим и интересантнијим (Арбиљага 2005: 94-95). Такође, такво уношење страних речи израза у путописе омогућава да се продуби имаголошка анализа текста. Треба истражити присуство, природу и улогу лексичких поља која се користе у представи Другог како би се проучила нека друштвена и културна појава. Потрага је још плоднија уколико се обрати пажња на речи које нису преведене или које су непреводиве, с обзиром на то да имплицирају и означавају апсолутну страну стварност, непроменљив елемент алтеритета (Пажо 1994: 111-112). Тумачење слике Другог ће стога поћи од страних речи, па се преко механизма њиховог избора и уношења долази до идеолошке перспективе путописца и настојања да страну културу приближи својој или не.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Пажо (2007: 68) сматра да је путопис (као и хроника и есеј) исто-времено и културна и књижевна пракса. Путописна књижевност представља једну привилеговану осматрачницу за проучавање формирања и ширења једне одређене слике Другог: документарна вредност заснива се на чињеници да прича посетиоца пружа низ информација, коментара и аспеката који одговарају једној специфичној визији посећеног места. Међутим, као што се видело, поглед путника утичу и многе претходне слике о ономе што ће видети, било да су оне прихваћене као такве,

било да су доведене у питање и измењене у процесу писања и путовања. Путовање чини суштински део разраде једног низа идеја о Другом које су учвршћене у процесу социјализације и литераризације. С ове тачке гледишта, у којој се разматрају трагови напретка, одступања или развоја једне одређене слике, није битна полемика о степену верности путописа виђеној стварности. Од суштинске важности није локализација и откривање могућих деформација и преувеличавања у слици Другог, већ анализа мотивације и ефеката истих (Ортас Дуран 2005: 48-50).

Данас путописи представљају важан сектор међународне и интеркултурне комуникације. У последњих тридесетак година укључени су у текстове културе, тако да могу да се читају у својој сложеној идеолошкој улози. Нарочито се у наизглед невиним детаљима који описују сусрет са Другим може испитивати надмоћ доминантних култура, као и механизми афирмације и репродукције идеологија (Нусера 2002: 241-245). Како наводи Пажо (1994: 103) у једном историјском тренутку и у једној одређеној култури не може се писати било шта о Другом, јер свака слика је културно и друштвено условљена. Отуд истраживање слика Другог води ка откривању функционисања неке идеологије у позадини путописног текста.

Слика Другог треба да се пореди с њеним моделом, тј. културним схемама које постоје пре ње. Имагологија онда, на темељима интертекстуалности, проучава начине на који је одређена слика конструисана, али и како се преноси, шта истиче и у каквом је односу према сликама истог народа у другим делима, књижевним или не. Имаголози преиспитују услове у којима одређена слика, заснована на интертекстурним односима према разним текстовима, постаје аутентична.

Студије интертекстуалних веза у путопису, показује се, имају велики потенцијал у тумачењу и преиспитивању културолошких односа које ови текстови имплицитно носе. Тај потенцијал су препознали и имаголози у изучавању стереотипа, односно слика Другог које се кроз разне текстове у дијахронији окамењују до формирања стеротипних визија. Имагологија критички посматра те стереотипе, водећи рачуна о томе када и у ком контексту су настали и раширили, али исто тако и да ли је, када и како дошло до њиховог преображаја или замене новим сликама, откривајући идеолошке механизме који тиме руководе. Тако се на првом месту истражује контекст у коме се неки стереотип обнавља или ревидира и преко њега открива путописни и књижевни допринос конструисању алтеритета.

Оваква имаголошка сагледавања интертекстуалности могу навести и на преиспитивање појма културних граница, јер интертекстуалност нас упућује на преласке граница самог текста док путопис са интертекстуалним аспектима јасно упућује на отвореност према Другом и превазилажење или могућности превазилажења граница једне културе, културе путописца према култури Другог. Занимљиво је у том смислу Еророво (2008: 15) тумачење Фокеминих ставова о интертекстуалности

на основу којих закључује да асимилирање текстова и идеја које припадају страниј култури упућује на „коначни облик културне интеграције, као експлицитни знак превазилажења културних баријера“.

Повезивање оваквих студија може отворити плодно поље за изучавање како интертекстуалност указује на интеркултурне односе исказане кроз слику другог народа у путопису, што стиче значај у тумачењу сусрета културних колективитета и разумевању алтеритета. Отуд желимо истаћи могућност одлучујуће интервенције интертекстуалних момената у путопису и неопходност њихових сагледавања у светлу имаголошких проучавања не само књижевности већ и њеног откривања односа двају култура.

Литература

Арбиљага 2005: I. Arbillaga, *Estética y teoría del libro de viaje: el "viaje al Italia" en España*, Málaga: Analecta Malacitana.

Барт 1968: R. Barthes, Texte (théorie du), en: *Enciclopedia Universalis*, XV, Paris.

Виљалобос Алписар 2003: I. Villalobos Alpizar, La noción de intertextualidad en Kristeva y Barthes, *Revista Filosofía Universidad Costa Rica*, XLI (103), 137-145.

Гиљен 1994: C. Guillén, Imágenes nacionales y literatura, *Anales de literatura española*, Núm. 10, Universidad de Alicante, 117-145.

Деретић 1997: J. Деретић, *Пути српске књижевности*, Београд: Српска књижевна задруга.

Ерор 2008: Г. Ерор, Од појма до термина - и натраг. Компаратистичка терминологија на прекретници, Филолошки преглед, XXXV (1-2), 9-36.

Живковић 2001: Д. Живковић (уред.), *Речник књижевних термина*, Бања Лука: Романов.

Константиновић 2002: З. Константиновић, *Интертекстуална компаратистичка (Компаратистички прилози проучавању српске књижевности)*, Београд: Народна књига.

Лопес Естрада 2003: F. López Estrada, *Libros de viajeros hispánicos medievales*, Madrid: Ediciones del Laberinto.

Милошевић 1990: Н. Милошевић, *Игеологија, психологија, стваралаштво*, Београд: Белетра.

Нусера 2002: D. Nucera, Los viajes y la literatura, en: A. Gnisci (ed.), *Introducción a la literatura comparada*, Barcelona: Crítica, 241-289.

Ортас Дуран 2005: E. Ortas Durand, La España de los viajeros (1755-1846): imágenes reales, literaturizadas, soñadas..., en: L. Romero Tobar y P. Almarcegui Elduayen (coords.), *Los libros de viaje: realidad vivida y género literario*, Madrid: Akal/ Universidad Internacional de Andalucía, 48-91.

Пажо 2007: D-H. Pageaux, *El corazón viajero (Doce ensayos sobre literatura comparada)*, Lleida: Pages editors.

Пажо 1994: D-H. Pageaux, De la imaginaria cultural al imaginario, en: P. Brunel e I. Chevreil, *Compendio de literatura comparada*, Madrid: Siglo XXI ediciones, 101-131.

Ромеро Тобар 2005: L. Romero Tobar, La reescritura en los libros de viaje: las *Cartas de Rusia* de Juan Valera, en: L. Romero Tobar y P. Almarcegui Elduayen (coords.),

Los libros de viaje: realidad vivida y género literario, Madrid: Akal/Universidad Internacional de Andalucía, 129-150.

Солар 2005: М. Solar, *Teorija književnosti*, Zagreb: Školska knjiga.

Фокема 2004: D. Fokkema, The Rise of Cross-Cultural Intertextuality, *Canadian Review of Comparative Literature / Revue Canadienne de Littérature Comparée*, Vol. 31, Num. 1, 1-10.

Mirjana Sekulić / INTERTEXTUALIDAD DE LOS RELATOS DE VIAJE EN FUNCIÓN DEL DESCUBRIMIENTO DEL OTRO

Resumen / Partiendo de la suposición imagológica de que toda la mirada hacia la realidad extranjera es mediada, en el presente trabajo se cuestionan los valores intertextuales del relato de viaje. En primer lugar se cuestiona la relación entre los textos anteriores sobre otro pueblo y otro país y la experiencia directa de viajero, así como su influencia sobre la construcción de la nueva imagen del Otro. En el trabajo se interpretan los motivos para incluir elementos intertextuales y su función en el descubrimiento de la ideología del autor de literatura de viajes, dado que, según las teorías imagológicas, en un momento histórico y una cultura determinada no se puede construir cualquier imagen del Otro. Se destaca la importancia de imágenes que con el tiempo se convierten en estereotipos, las cuales son interpretadas por los imagólogos de forma crítica teniendo en cuenta cuándo y en qué contexto se formaron, así como cuándo y cómo se produjo su transformación o la sustitución por imágenes nuevas de la misma realidad. El estudio de la intertextualidad del texto revela la importancia de relatos de viaje en la construcción de la alteridad.

Palabras clave: intertextualidad, relato de viaje, imagología, imagen, Otro.

Примљен: 13. априла 2017.

Прихваћен за штампу априла 2017.